

Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: martin.durdovic@soc.cas.cz

Postoje občanů k prezidentskému úřadu - březen 2013

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost, v13-03</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>4. – 11. 3. 2013</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1059</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PI.8, PI.9, PI.10, PI.11, PI.19, PI.41</i>
Zveřejněno dne:	<i>4. dubna 2013</i>
Zpracoval:	<i>Martin Ďurďovič</i>

V březnovém šetření CVVM položilo otázky týkající se postojů k úřadu prezidenta České republiky. Zjišťováno bylo mínění o způsobu volby prezidenta, jeho poměru k politice, vztahu k vládě a jejímu jmenování, ale také názor občanů na postavení prezidenta v zahraniční politice a na to, jakými otázkami se z titulu své funkce má zabývat. Získaná informace odráží změny v postojích související s první přímou volbou prezidenta, která nedávno proběhla v ČR.

Tab. 1: Kdo by měl volit prezidenta? (v %)¹

	duben 2002	únor 2004	duben 2005	leden 2007	leden 2008	leden 2009	leden 2011	leden 2012	březen 2013
všichni voliči	57	68	57	60	64	67	60	61	73
parlament	20	16	23	23	18	18	17	16	11
širší shromáždění volitelů	12	11	11	10	10	10	13	13	11

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

¹ Znění otázky: „Který z běžně užívaných způsobů volby prezidenta je podle Vás nejvhodnější pro Českou republiku? Volba parlamentem, tj. poslanci a senátory současně, volba širším shromážděním volitelů (např. poslanci, senátory a krajskými zastupiteli), nebo volba všemi voliči?“

Ve veřejnosti dlouhodobě jednoznačně převládá názor, že by prezidenta měli volit všichni voliči (viz tabulka 1). Pro přímou volbu prezidenta se v aktuálním měření vyjádřilo 73 % respondentů, což je zřetelně více než v minulých letech (o 12 procentních bodů více ve srovnání s rokem 2012). Tuto skutečnost lze chápat jako sdělení, že první přímá volba prezidenta splnila očekávání Čechů a jeví se nyní ještě silněji jako nejvhodnější způsob volby hlavy státu. Pro alternativní způsoby volby se vyslovuje výrazně méně lidí: asi desetina populace (11 %) by byla pro volbu parlamentem, taktéž zhruba desetina populace (11 %) se vyslovuje pro volbu širším shromážděním volitelů.

Přímá volba prezidenta má podporu napříč celou českou společností, aniž by z hlediska nejdůležitějších sociodemografických charakteristik populace bylo možné vyčlenit nějaké skupiny, které ji podporují statisticky významně více, nebo méně. Pro volbu prezidenta parlamentem se vyslovují častěji lidé s orientací na pravý kraj politického spektra a voliči ODS.

Tab. 2: Osoba vhodná pro výkon funkce prezidenta (v %)²

	duben 2002	únor 2004	duben 2005	leden 2007	leden 2008	leden 2011	leden 2012	březen 2013
nezáleží na tom	32	41	30	38	33	29	33	40
politik mimo strany	37	35	41	37	37	37	35	30
člověk mimo politiku	19	12	19	15	20	19	20	17
člen strany	4	6	5	4	4	5	5	7
předseda strany	2	1	1	2	2	3	2	2

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Z tabulky 2 je zřejmé, že podíl lidí domnívajících se, že je lhostejné, zda prezidentem je člověk nějak spojený s politikou, nebo nikoli, oproti loňsku stoupl o 7 procentních bodů na 40 % (tj. asi dvě pětiny populace). V tomto posunu mohla sehrát určitou roli rozmanitost kandidátů při nedávné volbě prezidenta, díky níž se občané v otázce osobnostního profilu prezidenta stali více otevřeni různým možnostem. Kleslo naopak zastoupení vyhraněnějších názorů na osobnost prezidenta. A to jak vzhledem k podílu těch, dle nichž prezidentem má být politik bez členství v jakékoli politické straně (o 5 p. b. na 30 %), tak i vzhledem k podílu těch, podle nichž by se mělo jednat o osobu, která vůbec není spojena s politikou (o 3 p. b. na 17 %). Výrazně nejméně lidí pak považuje za vhodné, aby funkci prezidenta vykonával člen nějaké politické strany (7 %) nebo přímo její předseda (2 %).

Z hlediska sociodemografických charakteristik populace jsou o tom, že prezidentem by měl být člověk, který nikdy nebyl v politice, statisticky významně častěji přesvědčeni lidé deklarující špatnou životní úroveň své domácnosti. Toto zjištění lze interpretovat jako známku toho, že nedůvěra v politiky je o něco silněji pociťována lidmi, jimž se špatně daří a kteří podíl na této situaci mohou klást za vinu právě činnosti politiků.

² Znění otázky: „Jaký typ osoby je podle Vás nejvhodnější pro vykonávání funkce prezidenta? Člověk, který nikdy nebyl v politice, politik, který není členem žádné strany, člen politické strany, předseda politické strany, nebo na tom nezáleží?“

Tab. 3: Postavení prezidenta vůči vládě³ (v %)

	duben 2002	únor 2004	duben 2005*	leden 2007	leden 2008	leden 2011	leden 2012	březen 2013
má zasahovat do její činnosti v omezené míře	49	61	56	52	49	52	55	64
nemá vůbec zasahovat do činnosti vlády	35	23	28	31	32	28	23	18
má řídit vládu	6	11	9	10	11	10	16	15

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví.“

* Do dubna 2005 bylo znění otázky následující: „Jaké postavení má mít prezident vůči vládě? Prezident nemá zasahovat do činnosti vlády, prezident má v omezené míře zasahovat do činnosti vlády, nebo prezident má řídit činnost vlády a předsedat jí namísto premiéra?“

Další názor, kde oproti předchozím měřením došlo k výraznějšímu posunu, se týká postavení prezidenta vůči vládě. O tom, že prezident má v omezené míře zasahovat do činnosti vlády (viz tabulka 3), jsou aktuálně přesvědčeny více než tři pětiny populace (64 %, což je o 9 procentních bodů více než v loňském roce). Zdá se tak, že u prezidenta, který vzešel z přímé volby, jsou občané více ochotni akceptovat aktivnější přístup vůči vládě. Opačné přesvědčení, že prezident do činnosti vlády nemá vůbec zasahovat, zastává 18 % dotázaných (tj. necelá pětina), což je o 5 p. b. méně než loni. V případě obou názorů se jedná o historicky zřetelně nejvyšší, resp. nejnižší hodnotu. Z tabulky je také zřejmé, že aktuální měření potvrdilo nárůst příznivců „prezidentského systému“, k němuž došlo už v loňském roce: 15 % dotázaných se domnívá, že prezident by měl řídit vládu.

Tab. 4: Role prezidenta při jmenování vlády⁴ (v %)

	duben 2002	duben 2005*	leden 2007	leden 2008	leden 2011	leden 2012	březen 2013
jmenovat ministry na doporučení premiéra	64	61	62	61	56	59	61
jmenovat ministry na základě vlastního uvážení	9	15	15	16	19	17	20
nemá ministry jmenovat	13	13	10	11	11	12	10

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví.“

* Do dubna 2005 bylo znění otázky následující: „Jak má podle Vás prezident jmenovat vládu? Má jmenovat všechny ministry na základě vlastního uvážení, má jmenovat všechny ministry na základě doporučení budoucího premiéra, nebo nemá jmenovat členy vlády?“

Tabulka 4 ukazuje, že v otázce role prezidenta při jmenování vlády nedošlo ve srovnání s rokem 2012 k žádným významnějším posunům. Většinová část zhruba tří pětiny populace (61 %) se domnívá, že prezident má jmenovat ministry na doporučení premiéra. Alternativní pojetí role prezidenta při jmenování vlády mají výrazně méně příznivců. 20 % dotázaných by upřednostňovalo, aby prezident jmenoval ministry na základě vlastního uvážení, 10 % je proti tomu, aby je vůbec jmenoval.

³ Otázka: „Jaké postavení má mít prezident vůči vládě? Prezident nemá zasahovat do činnosti vlády; prezident má v omezené míře zasahovat do činnosti vlády; prezident má řídit činnost vlády?“

⁴ Otázka: „Jak má prezident jmenovat vládu? Má jmenovat všechny ministry na základě vlastního uvážení; jmenovat všechny ministry na základě doporučení budoucího premiéra; nemá jmenovat ministry vlády – to má být v kompetenci někoho jiného?“

Názor, že prezident má jmenovat ministry na základě doporučení budoucího premiéra, je statisticky významně častější u lidí s vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním a též u těch, kdo jsou orientováni na pravý střed politického spektra. Radikálnější přesvědčení, že prezident má jmenovat ministry na základě vlastního uvážení, je silněji zastoupeno u lidí hodnotících životní úroveň své domácnosti jako špatnou.

Tab. 5: Postavení prezidenta v zahraniční politice země⁵ (v %)

	duben 2002	duben 2005	leden 2007	leden 2008	leden 2009	leden 2011	leden 2012	březen 2013
může se angažovat ve směru udávaném vládou a ministerstvem zahraničí	65	54	61	64	58	55	57	59
má aktivně vystupovat nezávisle na vládě	15	26	20	16	17	21	21	21
má řídit zahraniční politiku	6	9	8	9	10	11	8	8
nemá se angažovat	6	6	5	6	8	5	7	7

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Pokud jde o názor na postavení prezidenta v zahraniční politice země, jak jej prezentuje tabulka 5, jsou z hlediska časového srovnání postoje české veřejnosti velmi stabilní. Také podle posledního měření jednoznačně převažuje většinový názor asi tří pětin populace (59 %), že prezident se může angažovat v oblasti zahraniční politiky, avšak nesmí překračovat oficiální směr udávaný vládou a ministerstvem zahraničí. Možnost, že by prezident mohl aktivně vystupovat nezávisle na vládě a ministerstvu, pokládá za vhodnou přibližně pětina lidí (21 %). Menšinové je jak přesvědčení, že prezident má řídit zahraniční politiku země (8 %), tak názor, že se v zahraniční politice vůbec nemá angažovat (7 %).

Angažovanost prezidenta v intencích politiky vlády a ministerstva zahraničí častěji schvalují lidé s vyšší odborným a vysokoškolským vzděláním a ti, kdo uvádějí dobrou životní úroveň. Lidé se základním vzděláním jsou naproti tomu častěji spíše pro to, aby prezident zahraniční politiku sám řídil.

Zjišťovali jsme rovněž, jakými otázkami by se prezident podle veřejnosti z titulu své funkce měl zabývat, zda spíše obecnějšími otázkami politické kultury, morálky, apod., anebo i problémy konkrétního charakteru. Z tabulky 6 je zřejmé, že většina veřejnosti od prezidenta očekává, že se bude věnovat i řešení konkrétních otázek. Tato tendence v aktuálním měření posílila na nejvyšší dosud naměřenou hodnotu. O tom, že prezident by se měl věnovat také řešení konkrétních otázek, jsou přesvědčeny více než dvě pětiny populace (44 %, tj. o 8 procentních bodů více než v roce 2012). Jen o něco menší část veřejnosti (38 %) se domnívá, že prezident by se měl řešení konkrétních otázek věnovat pouze ve výjimečných případech. Jedná se o ty, kteří řešení konkrétních otázek pokládají za sekundární doplněk k výkonu ústavních a reprezentačních funkcí hlavy státu. Názor, že se prezident má zabývat obecnějšími morálními otázkami, sdílí 13 % dotázaných, tj. o něco více než desetina populace; meziročně zastoupení tohoto názoru pokleslo o 5 procentních bodů.

⁵ Otázka: „Jaké postavení má mít prezident v oblasti zahraniční politiky? Prezident se nemá angažovat v oblasti zahraniční politiky, prezident se může angažovat v oblasti zahraniční politiky, ale nesmí překračovat oficiální směr, který udává vláda a ministerstvo zahraničí, prezident má aktivně vystupovat v oblasti zahraniční politiky nezávisle na vládě, nebo prezident má řídit českou zahraniční politiku?“

Tab. 6: Jakým otázkám se má prezident věnovat? ⁶ (v %)

	únor 2004	duben 2004	leden 2007	leden 2008	leden 2009	leden 2011	leden 2012	březen 2013
měl by se trvale věnovat i řešení konkrétních otázek	42	41	30	32	34	33	36	44
měl by se věnovat řešení konkrétních otázek, ale jen ve výjimečných případech	34	36	43	40	41	43	40	38
měl by se věnovat obecnějším otázkám morálky a podobně	21	21	22	20	18	15	18	13

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

O tom, že by se prezident měl trvale věnovat i řešení konkrétních otázek, jsou častěji přesvědčeni lidé orientující se politicky na levý střed (myslí si to 54 % z nich) a voliči ČSSD. Političtí zastánci pravého středu se naopak častěji domnívají, že by se prezident konkrétním otázkám měl věnovat pouze výjimečně (myslí si to 48 % z nich).

⁶ Otázka: „Má podle Vás prezident republiky zasahovat do řešení konkrétních problémů, nebo se má spíše věnovat obecnějším otázkám politické kultury, morálky a podobně? Měl by se trvale věnovat i řešení konkrétních otázek, měl by se jim věnovat, ale jen ve výjimečných případech, nebo by se měl věnovat obecnějším otázkám morálky a podobně?“